

ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 191 КК УКРАЇНИ

Слабченко О. А.

Належний та дієвий правовий захист власності є одним з базових завдань на шляху розбудови демократичної, соціальної держави, фундаментом зміцнення економічної незалежності, добробуту громадян. Відтак, запобігання злочинам проти власності взагалі й фактам привласнення чи розтрати майна, зокрема, відносяться до розряду першочергових пріоритетів у функціонуванні системи протидії злочинності. Чільне місце в цьому аспекті відводиться вдосконаленню кримінально-правових засобів охорони власності від вказаного виду злочинних діянь.

Різним аспектам кримінально-правової характеристики привласнення, розтрати майна чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем присвячені праці такі вчених, як Б.М. Бабій, О.В. Бжлокуров, Я.М. Брайнін, О.В. Волох, А.А. Жижиленко, І.О. Клепицький, М.В. Кожевніков, Н.О. Лаговієр, П.С. Матишевський, В.Д. Меньшагін, П.П. Михайленко, С.С. Остроумов, В.Г. Танасевич, С.І. Тихий, І.Я. Фойницький, А.С. Шляпошников та деяких інших. Разом з тим, не достатньо дослідженими залишаються питання, пов'язані з характеристикою суб'єкту злочину, передбаченого ст. 191 КК України, що й зумовлює актуальність теми цієї статті.

Метою статті є надання характеристики суб'єкту злочину, передбаченого ст. 191 КК України та відмежування його, на цій підставі, від суміжних злочинів.

Відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України суб'єктом злочину визнається фізична осудна особа, яка вчинила злочину у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Безумовно, суб'єкт привласнення чи розтрати чужого майна має володіти всіма зазначеними загальними ознаками. Зокрема, виходячи з положень ст. 22 КК України на момент вчинення злочину він має досягти 16-річного віку. Поряд з цим, слід виділити і специфічні риси, притаманні виключно суб'єктові привласнення чи розтрати чужого майна, які суттєво відрізняють його від суб'єктів інших форм розкрадання та обумовлюють його *спеціальний* статус.

Перш за все суб'єкт привласнення чи розтрати майна повинен *на законних підставах володіти чужим майном*: винний не повинен мати щодо майна повного обсягу правомочностей власності, тобто не має бути власником майна. До того ж таке майно не повинно бути предметом цивільно-правового спору, однією зі сторін якого є особа, яка здійснює привласнення чи розтрату. В протилежному випадку, дії такої особи кваліфікуватимуться як самоправство (ст. 356 КК України).

Відповідно ж до ст. 397 ЦК України володільцем чужого майна є особа, яка фактично тримає його у себе. Іншими словами, суб'єкт привласнення та розтрати не повинен бути власником майна, але повинен бути його фактичним володільцем, тримати його у себе (під своїм особистим контролем).

Законне володіння чужим майном може здійснюватися на підставі, передбаченому цивільно-правовим договором, або ж на підставі чинного законодавства. І якщо договірні відносини в основному регулюються самим же договором, в якому фіксуються сторони та

інші суттєві його умови (в тому числі суб'єкти, мета, строки, порядок володіння чужим майном тощо), то щодо випадків правомірного володіння чужим майном на підставі закону слід зробити кілька зауважень.

По-перше, мова йде про визначені ЦК України правові режими володіння, користування, розпорядження майном, що перебуває у спільній власності.

По-друге, чинним законодавством здійснюється правове регулювання трудових відносин власника та матеріально відповідальних осіб, яким майно ввіряється чи перебуває у їх віданні у зв'язку з необхідністю виконання трудових обов'язків. Перелік матеріально відповідальних осіб визначений Положенням про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації, затвердженому Указом Президії Верховної Ради СРСР від 13 липня 1976 р. № 42004-IX [1], яке на сьогоднішній день із відповідними змінами та доповненнями є чинним. Відповідно до ст. 10 зазначеного Переліку до матеріально відповідальних осіб відносяться робітники і службовці підприємств, установ, організацій у випадках: 1) коли між працівником і підприємством, установою, організацією відповідно до статті 11 цього Положення укладено письмовий договір про взяття на себе працівником повної матеріальної відповідальності за забезпечення цілості майна та інших цінностей, переданих йому для зберігання або для інших цілей; 2) коли майно та інші цінності були одержані працівником під звіт за разовою довіреністю або за іншими разовими документами; 3) коли шкоди завдано недостачею, умисним знищенням або умисним зіпсуванням матеріалів, напівфабрикатів, виробів (продукції), в тому числі при їх виготовленні, а також інструментів, вимірювальних приладів, спеціального одягу та інших предметів, виданих підприємством, установою, організацією працівникові в користування; 4) коли відповідно до законодавства України на працівника покладено повну матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації при виконанні трудових обов'язків.

Відповідно ж до ст. 11 вказаного Положення письмові договори про повну матеріальну відповідальність може бути укладено підприємством, установою, організацією з працівниками (які досягли 18-річного віку), які займають посади або виконують роботи, безпосередньо пов'язані зі зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва переданих їм цінностей.

На підставі викладених положень, можна зробити висновок, що особою, якій майно згідно чинного законодавства ввіряється чи передається у її відання у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором є особа, з якою підписаний договір про повну матеріальну відповідальність та/або якій передане майно за разовою довіреністю. Інші види довіреності, за якими майно може бути ввірене чи передане у відання охоплюються цивільно-правовими відносинами та також створюють достатню правову підставу для законного володіння майном та, відповідно, можливість визнання особи матеріально відповідальною не обумовлюють.

Поряд з цим, в Положенні йдеться про те, що в інших випадках, коли особа, виконуючи свої трудові обов'язки користується виданим їй майном (інструментами, одягом тощо), вона не є матеріально відповідальною особою доти, доки не заподіяла шкоду такому майну. Однак, це не означає, що по відношенню до такого майна особа має лише доступ у в'язку із характером своєї трудової діяльності, через що її дії не можуть бути кваліфіковані за ст. 191 КК України. Справа в тому, що категорія "матеріально відповідальна особа", яка використовується у трудовому праві не в повній мірі відповідає (є вужчим) категорії "особа, якій майно ввірене чи перебуває у її віданні", яка використовується у кримінальному праві з використанням положень цивільного. Вище ми вже зазначали, що у відповідності до ст. 397 ЦК України володільцем чужого майна є особа, яка фактично тримає його у себе. А тому при вирішенні питання про те, чи є майно ввіреним особі або ж перебуває у його віданні, головним критерієм має слугувати *добровільна та правомірна передача* майна власником чи уповноваженою ним особою іншій особі, яка повинна фактично прийняти і утримувати це майно згідно умов договору або чинного законодавства. Іншими словами, на відміну від статусу матеріально відповідальної особи, який виникає з моменту укладення відповідних договорів чи видачі разового доручення, ввіреним майно стає для особи з моменту його фактичної передачі (отримання) та початку володіння (утримання) ним.

В аспекті викладеного, не можна погодитись із О.В. Білокурим, який вважає, що, не дивлячись на можливість неправомірного (з порушенням встановлених вимог щодо порядку, суб'єкту тощо) залучення особи до трудових відносин та передача їй на цій підставі майна з метою виконання певних дій в межах незаконних трудових відносинах, слід все ж таки визнати можливість вчинення такою особою привласнення чи розтрати чужого майна [2, 64]. Неправомірна передача та відповідне набуття особою у володіння майна є недійсним правочином та не тягне юридичних наслідків, властивих для правомірного володіння (ст. 1212 ЦК України). Правомірність же підстави передачі (набуття) майна визначається не лише волею власника, а й метою такої передачі. Якщо мета є неправомірною, то особа, яка отримала таке майно в принципів не може здійснити його привласнення, тобто перевести майно із законного до незаконного володіння, а також і його розтрати у значенні складу злочину, передбаченого ст. 191 КК України, так як розтрачуване майно вже не перебуває у законному володінні власника. Натомість у останнього є право витребувати майно із чужого незаконного володіння (ст. 387 ЦК України).

З огляду на ці положення, зокрема, слід, на нашу думку, вирішувати і питання, пов'язані із визначенням можливості вважати суб'єктом злочину, передбаченого ст. 191 КК України особу, якій майно передане зі злочинною метою чи метою вчинення іншого правопорушення. Так, наприклад, якщо власник грошей - особа, яка організовує умисне вбивство - передає ці гроші безпосередньому виконавцю вбивства з чітко визначеною цільовою метою (придбання зброях вчинення злочину тощо), а останній відмовляється від доведення злочину до кінця і зазначені гроші привласнює чи розтрачає, то він не буде притягатися до кримінальної відповідальності за відповідний злочин проти власності. Звісно, якщо така особа шляхом обману отримала гроші

від замовника вбивства (тобто на момент їх отримання не мала наміру вчиняти вбивство), то її дії слід кваліфікувати за ст. 190 КК України - шахрайство; співучасті у вбивстві (чи замаху на нього) не буде. Якщо ж відмовиться добровільна відмова від доведення злочину (вбивства) до кінця на стадії готування чи замаху з наступною розтратою отриманих для готування до вбивства грошей, останні матимуть статус засобів вчинення злочину, а їх отримання виконавцем - готуванням до вчинення злочину. Відтак, особа, яка фактично у себе зазначені гроші утримує (виконавець злочину, який відмовився від його доведення до кінця) і згодом розтрачує є незаконним їх володільцем, так як передача зазначеного майна з такою метою є незаконною: відповідно до ст. 319 ЦК України власник має право вчиняти щодо свого майна виключно ті дії, які не суперечать закону, не завдають шкоду правам, свободам та гідності громадян. Отже, якщо власник, усвідомлюючи незаконність своїх дій щодо передачі майна, здійснює останнє, особа, якій таке майно передається (ввіряється, надходить до відання), не стає фактичним законним володільцем та не набуває частки відповідних правомочностей власності на таке майно, враховуючи положення ст. 397 ЦК України (фактичне володіння майном вважається правомірним, якщо інше не випливає із закону). Відповідно така особа не може бути визнана і суб'єктом злочину, передбаченого ст. 191 КК України.

З викладеного можна зробити висновок про те, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 191 КК України слід вважати лише ту особу, якій майно *на законних підставах і в передбаченому законом порядку* передається для володіння та/або користування, розпорядження в тому числі й при виконанні трудових обов'язків чи інших обов'язків за домовленістю із власником чи уповноваженою ним особою в межах цивільно-правової угоди. При цьому статус матеріально відповідальної особи є необов'язковим.

Поряд з цим, слід акцентувати увагу і на тій категорії працівників підприємств, установ, організацій, реалізація трудових обов'язків яких пов'язана не просто із наявністю доступу до майна, а із активним його використанням при відсутності їх у переліку категорій осіб, які несуть повну матеріальну відповідальність на підставі Положення про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації, затвердженого Указом Президії Верховної Ради СРСР від 13 липня 1976 р. № 42004-IX. Вважаємо, що надання власником (в тому числі в особі адміністрації підприємства, установи, організації) *фактичної можливості* використання такими категоріями працівників чужого майна при виконанні трудових обов'язків (автомобіля - водієм, персонального комп'ютера - програмістом чи системним оператором тощо), або ж обслуговування майна, що є суттю трудових обов'язків, означає ввірення майна, адже супроводжується безпосередньою його передачею у законне володіння з визначеною метою, обумовленою діяльністю конкретного підприємства, установи, організації. Відтак, на нашу думку, при вчиненні привласнення чи розтрати ввіреного майна такими працівниками цілком можливо кваліфікувати їх дії за ст. 191 КК України.

Отже, в будь-якому випадку вчинення привласнення або розтрати чужого майна винна особа на підставі законного володіння повинна мати певні повноваження щодо такого майна. Конкретний їх обсяг визначається власником та може бути відображений у договорі, поса-

довій інструкції, бути обумовлений усною домовленістю (угодою) або ж вимогами чинного законодавства.

Окремою специфічною категорією суб'єкта досліджуваного злочину є службові особи, відповідальність яких за привласнення, розтрата або заволодіння шляхом зловживання службовим становищем передбачена ч. 2 ст. 191 КК України. Загальне поняття “службової особи”, як різновиду спеціального суб'єкта злочину, надане у ч.ч. 3,4 ст. 18 та примітці до ст. 364 КК України. Специфікою ж вчинення злочину, передбаченого ст. 191 КК України службовими особами є те, що формами суспільно небезпечного діяння виступають не лише привласнення та розтрата чужого майна, а й заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Тобто склад злочину сконструйований таким чином, що, враховуючи підвищену суспільну небезпечність вказаних дій, вчинених службовою особою, не вимагається того, щоб майно попередньо знаходилося у винного на законній підставі. Таким чином, єдиною умовою віднесення службової особи до суб'єкта злочину, передбаченого ст. 191 КК України є те, що сфера його адміністративно-господарчих, організаційно-розпорядчих, владно-представницьких службових повноважень надає можливість безпосередньо та/або опосередковано через підлеглих чи інших осіб, яким винний має право висувати обов'язкові до виконання вимоги, в тому числі незалежно від службової підпорядкованості, відчужувати майно - обертати на свою користь чи користь інших осіб або іншим чином вирішувати його юридичну долю.

Поряд з цим, службова особа, яка має належний комплекс означених вище повноважень, лише в тому випадку може бути суб'єктом злочину, передбаченого ст. 191 КК України, якщо привласнення, розтрата чи інше заволодіння чужим майном здійснюється шляхом використання вказаних повноважень всупереч інтересам служби, тобто зловживаючи ними. Як слушно зазначає з цього приводу О.В. Білокуров, поняття “використання службового становища” напрямку пов'язане з поняттям “службова діяльність” [3, 78]. Остання ж передбачає безпосереднє виконання трудових (службових) обов'язків з використанням відповідних прав, обумовлених займаною посадою. При вчиненні привласнення, розтрата чи заволодіння майном виконання таких обов'язків та реалізація прав відбувається всупереч ціловому призначенню наділення ними службової особи.

Враховуючи викладене, обґрунтовано видається точка зору М.В. Саприкіної, яка вказує на помилковість кваліфікації дії міліціонера-водія Х. за ч. 2 ст. 191 КК України, який незаконно заволодів мобільним телефоном під час огляду місця події. На думку вченого, яку ми цілком поділяємо, в діях міліціонера-водія Х. мітить ся склад злочину, передбачений ст. 185 КК України - крадіжка [4, 107]. В обґрунтування такої позиції можна зазначити те, що посада міліціонера-водія не надає повноважень здійснювати огляд місця події, який, відповідно до положень КПК України визнається слідчою дією, суб'єктом проведення якої є лише слідчий, прокурор, суддя, а також орган дізнання - за дорученням слідчого. В межах компетенції міліціонера Х. було лише забезпечення охорони місця події та запобігання туди доступу сторонніх осіб у відповідності до ст. 10 Закону України “Про міліцію”. Відтак, заволодіваючи мобільним телефоном на місці події, він жодним чином не використав своїх службових повноважень, що виключає можливість кваліфікації його діянь за ч. 2 ст. 191 КК

України. Однак, цей склад злочину мав би місце у випадку вчинення подібних дій, наприклад, слідчим, який проводив огляд і мав право вилучати, оглядати, зберігати в якості речових доказів будь-які предмети, знайдені на місці події та які мають доказове значення у справі. В цьому випадку, незаконне заволодіння мобільним телефоном відбулося б при безпосередньому зловживанні слідчим своїми службовими повноваженнями, тобто при використанні їх не за призначенням - всупереч інтересам служби.

Однак, в судовій практиці мають місце і протилежні випадки невірної кваліфікації дій службових осіб. Так, Ківерцівський районний суд Волинської області визнав винним К. за ч. 2 ст. 191 КК і призначив йому відповідне покарання. З матеріалів справи очевидно, що К. як службова особа працював майстром у Ківерцівському лісництві та, зловживаючи службовим становищем, надав іншим особам дозвіл на вирубку лісу у ввіреному йому лісовому масиві. В результаті таких дій лісовому господарству завдано збитків на суму 11 тис. 514 грн. Відповідно до посадової інструкції майстра Ківерцівського лісництва зазначена посадова особа зобов'язана організувати виконання всіх робіт на закріпленій за нею ділянці. Проте, Апеляційний суд Волинської області помилково дійшов висновку, що К. не є службовою особою, і як наслідок - неправильно перекваліфікував його дії із ч. 2 на ч. 1 ст. 191 КК. Тому Верховний Суд України згідно з ухвалою від 26 липня 2007 р. обґрунтовано скасував рішення апеляційного суду та направив справу на новий розгляд [5].

В тому випадку, коли службова особа заволодіває чужим майном шляхом підроблення документів, вона зловживає своїми службовими повноваженнями скласти відповідні документи та вчиняти інші юридично значимі дії, які надають їй право на відчуження майна. Разом з тим, ще раз акцентуємо увагу на тому, що привласнення, розтрата чи заволодіння службовою особою чужим майном шляхом зловживання службовим становищем є спеціальним складом злочину по відношенню до загального - зловживання владою або службовим становищем, а тому додаткової кваліфікації за ст. 364 КК України не потребує. Однак, якщо спосіб заволодіння таким майном сам по собі є злочинним, то він вимагає додаткової кваліфікації, зокрема за ст. 366 КК України - “Службове підроблення”.

Аналіз судово-слідчої практики в аспекті досліджуваної проблематики ставить на порядок денний питання про відмежування спеціального суб'єкта - службової особи - від загального суб'єкта злочину, передбаченого ст. 191 КК України у тих випадках, коли привласнення чи розтрата вчиняються матеріально відповідальною особою, яка перебуває у відповідних трудових відносинах з власником майна. При вирішенні цього питання слід, на нашу думку, виходити з конкретного способу привласнення чи розтрата чужого майна, який розглядати через призму наявних у винного повноважень щодо такого майна. Іншими словами - необхідно з'ясувати чи є майно такій особі ввіреним або ж перебуває у її віданні. Перший випадок, як нами вже зазначалося, обумовлює зобов'язальні правовідносини, другий - речово-правові. Саме останні обумовлюють наявність у винного адміністративно-господарських повноважень щодо майна. А тому у випадку їх використання для привласнення чи розтрата майна, суб'єкт злочину при кваліфікації його дій за ст. 191 КК України матиме

статус службової особи. В інших випадках, тобто коли майно лише ввірене особі (виключно для використання у роботі, його обслуговування, доставки тощо), або ж при невикористанні для привласнення чи розтрати своїх службових повноважень навіть при наявності статусу службової особи (щодо майна, на яке в конкретному випадку службові повноваження з оперативного управління не поширюються, воно тільки ввіряється особі), кваліфікація діянь винного за ч. 2 ст. 191 КК України виключається.

Отже зазначимо, що визначення юридично значимих ознак суб'єкта злочину, передбаченого ст. 191 КК України має здійснюватись із врахуванням положень ст. 18 КК України, а також конкретних повноважень щодо майна, яке ввірене особі, перебуває у її віданні, або ж яке особа має змогу опосередковано відчужувати, зловживаючи службовим становищем.

Література

1. Положення про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, уста-

нові, організації: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 13 липня 1976 р. № 42004-IX. - [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v4204400-76>.

2. Белокуров О.В. Проблемы квалификации хищения вверенного имущества. - М.: ИГ "Юрист", 2003. - 117 с.

3. Белокуров О.В. Присвоение и растрата: проблемы квалификации. - Ульяновск: СВНЦ, 1996. - 98 с.

4. Саприкіна М. В. Про деякі спірні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст. 191 КК України // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2009. - № 4 (47). - С. 104-110.

5. Практика розгляду судами справ про злочини проти власності: узагальнення Верховного Суду України. - [Електронний ресурс]: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/3AF3A5E49BE5A700>.

Слабченко О.А.

ад'юнкта кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

Надійшла до редакції 05.03.2013

УДК 343.72

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ВИНИ ПРИ ВЧИНЕННІ ПОГРОЗИ АБО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ (СТ. 345 КК УКРАЇНИ)

Удод А. М.

Правоохоронні органи України є ключовою ланкою в системі протидії злочинності. Тому належне їх функціонування є запорукою ефективної анти кримінальної діяльності та, як наслідок - соціальної стабільності в багатьох сферах життєдіяльності. Разом з тим, достатньо поширеним явищем на сьогоднішній день залишається втручання в діяльність правоохоронних органів, зокрема шляхом погроз або насильства щодо їх працівників. Цей злочин, передбачений ст. 345 КК України, суттєво знижує рівень функціональної спроможності відповідних органів, посягає на суміжні суспільні відносини - у сфері забезпечення психічної недоторканості, здоров'я, власності. Таким чином, завдання укріплення законності, що є одним з першочергових на сучасному етапі розвитку нашої держави, безпосередньо залежить від належної організації діяльності правоохоронних органів та має реалізовуватись через створення дієвої системи правових гарантій такої діяльності, зокрема - через забезпечення ефективного кримінально-правового захисту.

Окремі аспекти кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо працівників правоохоронних органів досліджувались у працях А.В. Бойка, А.Ф. Імамутдинова, В.І. Осадчого, Д.В. Попова, О.В. Юношева та деяких інших вчених. Визнаючи суттєвий внесок означених науковців у розробку заявленої проблематики, слід все ж визнати деяку неповноту в дослідженнях саме суб'єктивної сторони погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, що й зумовлює актуальність теми статті.

Мета статті - надати характеристику інтелектуальному та вольовому елементам умислу як форми вини у складі злочину, передбаченого ч.ч. 1, 2 ст. 345 КК України.

Звертаючись до аналізу вини при вчиненні погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, слід зазначити, що практично одноставно серед науковців є думка про можливість вчинення цього злочину виключно умисно. При цьому злочин, передбаче-

ний ч. 1 ст. 345 КК може бути вчинений лише з прямим умислом, а передбачений ч. 2 ст. 345 КК України - щодо діяння - з прямим умислом, а щодо наслідку у виді тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості - й з непрямым [1, 439; 2, 441 та ін.]. Вважаємо таку думку обґрунтованою та приєднуємо до неї, надавши розширену характеристику умислу при вчиненні досліджуваного злочину.

Відповідно до поширеної в кримінально-правовій доктрині соціально-психологічній концепції вини, у складі умислу виділяють інтелектуальний та вольовий елементи. При цьому відомо, що зміст умислу є нічим іншим, як певним відображенням психікою винного об'єктивних та соціальних властивостей вчинюваного суспільно небезпечного діяння [3, 27-28; 4, 30]. Отже, особливістю інтелектуального елемента прямого умислу як форми вини основного складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 345 КК України, слід визнати те, що він характеризується досить складним поєднанням ознак усвідомлення винним всіх обставин своєї суспільно небезпечної поведінки, а саме:

1. *Усвідомлення характеру діяння.* Ця ознака передбачає усвідомлення винним фактичної сторони вчинюваного ним діяння, що виражається в погрозі вбивством, насильством чи знищення майна. Усвідомлення фактичного характеру погрози означає:

а) усвідомлення винним того, що інформація, яку він висловлює чи іншим чином ззовні виражає (жести, демонстрація зброї тощо) відображає його прагнення заподіяти шкоду адресату погрози. У зв'язку з цим не можна вважати погрозою у сенсі ч. 1 ст. 345 КК України неконтрольовані рухи особи чи іншу її поведінку, в яку вона не вкладає жодного інформативного значення, або ж таку, інформаційне наповнення якої на переконання цієї особи не відображає наміри заподіяти шкоду (вбивство, насильство, знищення майна) адресату;

б) усвідомлення винним того, що інформацію, яку він висловлює чи іншим чином ззовні виражає щодо

© А.М. Удод, 2012